

شناسایی مؤلفه‌های سواد صلح معلمان متوسطه دوره اول

زهرة طهماسبی* ■ کورش فتحی واجارگاه** ■ باقر انصاری*** ■ اسدالله عباسی****

چکیده:

هدف از پژوهش حاضر شناسایی مؤلفه‌های سواد صلح معلمان متوسطه دوره اول بود. رویکرد حاکم بر این پژوهش کیفی بود که برای پاسخ به سؤالات پژوهش و متناسب با ماهیت موضوع پژوهش از میان روش‌های گوناگون کیفی، روش‌های توصیفی - تحلیلی و نظریه داده‌بنیاد انتخاب شد. ابزار گردآوری داده‌ها اسناد، منابع مکتوب و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بود. شرکت‌کنندگان در پژوهش استادان دانشگاه، فعالان حوزه آموزش صلح و نیز معلمان متوسطه دوره اول شهر تهران بودند. پژوهشگر با انجام ۱۵ مصاحبه به اشباع نظری رسید. تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی در نسخه کلاسیک نظریه داده‌بنیاد با استفاده از کدگذاری و در سه مرحله کدگذاری باز، محوری یا نظری و کدگذاری انتخابی انجام شد. پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها ۹۷ کد باز و ۲۸ کد محوری شناسایی شد که در ۷ مقوله کلی طبقه‌بندی شد. بر اساس نتایج این پژوهش مهم‌ترین مؤلفه‌های سواد صلح عبارت‌اند از: نیازهای جدید، شناسایی ظرفیت‌ها و مهارت‌های اساسی صلح، درک دقیق معنای انسانیت، درک دقیق شرایط اجتماعی، ویژگی‌های معلمان دارای سواد صلح، عناصر سه‌گانه سطوح فردی، اجتماعی، جهانی و هنر زیستن. بر این اساس، سواد صلح عبارت است از روش جدیدی در برقراری و گسترش صلح که بر اهمیت نیازهای غیر جسمانی تأکید می‌کند.

سواد صلح، معلمان متوسطه دوره اول، نظریه داده‌بنیاد

کلید واژه‌ها:

□ تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۶/۱۳ □ تاریخ شروع بررسی: ۱۴۰۰/۷/۲۷ □ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۲۰

* دانشجوی دکتری گروه علوم تربیتی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. E-mail: Tahmasbi1390@gmail.com
 ** (نویسنده مسئول) استاد گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. E-mail: kouroshfathi2@gmail.com
 *** دانشیار گروه حقوق، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. E-mail: b_ansari@sbu.ac.ir
 **** استادیار گروه علوم تربیتی، واحد تهران جنوب، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. E-mail: info@dr-abbasi.com

مقدمه

بر اساس آنچه در اساسنامه سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)^۱ آمده است جنگ‌ها و خشونت‌ها از ذهن‌ها برمی‌خیزند. پس صلح نیز ابتدا باید در درون و ذهن انسان‌ها ایجاد شود، سپس در روابط بیرونی. برای تحقق این امر فضایی لازم است تا صلح در آنجا متولد شود و رشد کند. باید با آموزش بشر و تجدیدنظر در مفاهیم، ارزش‌ها و اهداف بشر تغییر و تحول بنیادی در شعور بشر ایجاد شود. افکار خشونت‌آمیز باید اصلاح شوند و حالتی در بشر شکل بگیرد که در نتیجه آن امیالی که دیوانه‌وار دنبال خواسته‌های ناممکن‌اند در او وجود نداشته باشد (انصاری، ۱۳۹۵). بشر در حالی در پی آرامش است که در جهانی مملو از جنگ، تضاد و مشاجره به سر می‌برد (نصر، ۱۳۸۸/۲۰۰۷). امروزه با ظهور و رشد نظام‌های تسلیحات اتمی، جوامع فراصنعتی - امپریالیستی و تعارض میان آن‌ها، حوادثی همچون واقعه ۱۱ سپتامبر و تخریب‌های زیست‌محیطی در سطح بین‌المللی مشخص شد که مردم عادی و حتی ساکنان نقاط دورافتاده از آثار مخرب این تغییرات و رخدادها مصون نبوده‌اند و مجموعه این وقایع جهان را به سمت سراسیمگی پیش برده است. روشن است که در چنین وضعیتی تغییرات سریع شرایط اجتماعی و اقتصادی در بسیاری از کشورهای جهان باعث بی‌ثباتی و شکل‌گیری ناامیدی، بی‌عدالتی، بی‌طرفی، پوچی، نابرابری و نفرت شده است (فتحی و اجارگاه و اسلامی، ۱۳۸۷). به عبارتی، ما در حال حاضر در جهانی زندگی می‌کنیم که مشخصه آن وابستگی متقابل و پیچیده سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است. ضروری است که محیط آموزشی این ویژگی بین‌المللی و جهانی جهان را منعکس کند. شهروندان آینده باید درباره استفاده مناسب از نیروی نظامی، تکثیر سلاح‌های کشتار جمعی، توزیع منابع اقتصادی و اجتماعی جهان، حمایت از حقوق بشر، توجیه مداخله نظامی بشردوستانه، انتخاب‌های اساسی، اخلاقی و سیاسی داشته باشند و اصول تغییرات آب‌وهوا و سایر مشکلات محیطی در میان بسیاری از انتخاب‌های اخلاقی دیگر را در نظر بگیرند (اسنورت، ۲۰۲۰).

بر این اساس مفهوم «صلح» یکی از مفاهیم بنیادی در جوامع عصر کنونی است. صلح مفهوم گسترده‌ای دارد و فقط به معنای نبود خشونت آشکار یا کشمکش نظامی (صلح منفی) نیست، بلکه به معنای حضور عدالت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی است. خشونت ساختاری اصطلاحی است که برای توصیف بی‌عدالتی‌هایی مانند فقر، تبعیض و دست‌رسی نابرابر به فرصت‌ها که ریشه بیشتر تضادهاست به کار می‌رود. صلح مثبت بر چهارچوب مشترکی از ارزش‌های جهانی استوار است از جمله احترام به شأن و منزلت و حقوق انسانی، عدالت، تحقق آرمان‌های دموکراسی، نبود خشونت، مدارا، بردباری و فرایند مشارکت پویا و مثبتی که در آن گفت‌وگو تشویق می‌شود و تضادها و برخوردها در روح همکاری و درک متقابل حل می‌شوند. چنین مفهوم مثبتی از صلح باید در همه سطوح فردی، بین فردی، بین گروهی و بین‌المللی ایجاد شود. صلح واقعی ترویج و اعتلای عدالت و عشق در میان انسان‌ها و ایجاد دنیای بهتر است. صلح یعنی از درون آرام‌بودن و احساس خوبی داشتن و همه

انسان‌ها با همه تفاوت‌ها و اختلاف‌هایی که دارند می‌توانند در کنار هم باشند و باهم زندگی کنند. صلح یعنی داشتن فکرهای مثبت و خوب برای خود و دیگران (تیلمن^۳ و همکاران، ۲۰۰۲/۱۳۸۴). عدالت ساختار معماری صلح را شکل می‌دهد، درحالی‌که اغلب به‌عنوان دوگانگی به تصویر کشیده می‌شود. تعاریف استاندارد صلح در قالب «صلح منفی و مثبت» هر دو موضوع ضروری عدالت‌اند که در زمینه‌های تحقیقات صلح و آموزش صلح یافت می‌شوند. صلح منفی «فقدان جنگ تعریف می‌شود که با پیشگیری یا کاهش عمومی و حذف نهایی درگیری‌های مسلحانه به‌دست می‌آید. این نه‌فقط مستلزم حذف تهاجم مسلحانه است، بلکه مستلزم ایجاد شرایط اجتماعی و اقتصادی لازم برای شکوفایی انسان است. صلح مثبت نظمی اجتماعی عاری از هرگونه خشونت از جمله خشونت ساختاری و همچنین ایجاد و پایداری عدالت اجتماعی، اساسی و گسترده است. صلح مثبت را می‌توان تحقق‌بخش طیف کامل انواع حقوق بشر، حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و همچنین رهایی از تجاوز دانست (کاگان^۴، ۲۰۱۹).

ازطرفی، واقعیت‌های حال حاضر جهان بیش از هر چیز نشان‌دهنده ضرورت تغییر و تحولات در جوامع کنونی است که برای رسیدن به اهداف و مقاصدشان به گسترش انواع سواد در میان افراد نیاز دارند. با توجه به تحولات اخیر در جوامع، انسان امروز علاوه بر سواد عمومی نیازمند به یادگیری انواع سواد مانند سواد مالی، سواد علمی، سواد اجتماعی، سواد دیجیتالی، سواد رسانه‌ای، سواد اطلاعاتی و سواد فرهنگی است. سواد چیزی بیش از توانایی خواندن و نوشتن است. همچنان که در بیانیه یونسکو برای دهه سواد سازمان ملل این‌گونه تعریف شده است: «سواد یعنی دانستن و نحوه برقراری ارتباط در جامعه و فعالیت‌های اجتماعی و ارتباطات اجتماعی در خصوص دانش، زبان و فرهنگ» (ویلسون^۵ و همکاران، ۲۰۱۱). با توجه به نیازهای جوامع امروزی، سواد صلح نیز جایگاه ویژه‌ای دارد. صلح را می‌توان آموزش داد و عرصه اصلی آن آموزش و پرورش است (ذکاوتی قراگزلو، ۱۳۸۵). آموزش صلح در مدارس روشی به‌منظور پرورش مهارت‌های فردی و بین‌فردی فراگیران است که آن‌ها را تشویق می‌کند با ابتکار و خلاقیت راه‌هایی مناسب برای سازش با محیط‌زیست خود پیدا کنند. بنابراین آموزش صلح واقعیت اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ملتهاست که جزئیات آن در قالب برنامه درسی صلح‌محور تدوین می‌شود (ماتسورا^۶، ۲۰۱۲).

بنابراین در روزگار کنونی با توجه به نیاز انسان به انواع سواد در جوامع گوناگون، سواد صلح نیز از مفاهیم کاربردی در زندگی امروزی است. سواد صلح بر تعامل جوانان و نوجوانان تأکید دارد و با ترویج تحصیل سواد صلح می‌توانیم جوامع و جهان خود را بهتر و امن‌تر کنیم (چپل^۷، ۲۰۱۷). گسترش تفکر و نگرش مثبت به صلح در دانش‌آموزان موجب دستیابی به جامعه‌ای صلح‌آمیز در آینده می‌شود و رفتارهای صلح‌آمیز و مثبت معلمان و دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر به موفقیت برنامه‌های آموزشی مرتبط با مقوله صلح در مدرسه کمک می‌کند (میشرا^۸، ۲۰۱۵). آموزش صلح

فرایند پیشبرد ترویج دانش، مهارت‌ها و ارزش‌های لازم برای تحقق تغییرات رفتاری در میان کودکان، جوانان و بزرگسالان است که امکان پیشگیری از نزاع، خشونت و حل و فصل مسالمت‌آمیز منازعه را فراهم می‌کند (نورمحمدی، ۱۳۹۶). در سال ۲۰۱۵ تقریباً همه کشورهای عضو سازمان ملل متحد بر بیانیه‌ای ۱۷ ماده‌ای با نام اهداف توسعه پایدار جهانی^۹ به توافق رسیدند. این توافق موفقیتی چشمگیر است زیرا اولین توافق در تاریخ است که همه مدیران کشورها در آن با چشم‌اندازی مشترک برای آینده مردم کره زمین و سعادت و صلح جهانی تلاش می‌کنند. سواد صلح طرز فکر جدیدی درباره مقوله صلح ارائه می‌کند که می‌تواند کمک کند تا این چشم‌انداز مشترک با سرعت بیشتری در جهان گسترش یابد و همه موارد مطرح‌شده در اهداف توسعه پایدار جهانی به سرعت جامعه عمل بپوشند (بنیاد صلح عصر هسته‌ای^{۱۰}، ۲۰۱۹).

پاول چپل، فارغ‌التحصیل دانشگاه نظامی وست پوینت^{۱۱} ایالات متحده آمریکا و مدیر بنیاد صلح عصر هسته‌ای، سواد صلح را از سال ۲۰۰۹ گسترش داد. فعالیت وی در این باره برجسته بوده است و هفت جلد کتاب در زمینه صلح تدوین کرده است. وی در طول دهه گذشته پیشنهاد و برنامه‌ریزی کرده است که کارگاه‌های آموزشی باید برای مربیان و فعالان سازمان‌های مختلف در زمینه صلح و سواد صلح برگزار شود. وی دوره‌های مختلفی درباره سواد صلح را تدریس کرده است و رهبری در کالج‌های کانادا و آمریکا را بر عهده داشته است. چپل و یک گروه از متخصصان آموزش و پرورش به رهبری دکتر شارین کلاف^{۱۲}، استاد فلسفه دانشگاه ایالتی اورگان، برنامه درسی سواد صلح را طراحی کرده‌اند و آن را برای اجرا در مدارس دولتی و در آموزش بزرگسالان از طریق مراکز آموزش عالی بررسی کرده‌اند. به نظر می‌رسد که سواد صلح برای دستیابی به تمام اهداف گسترش پایدار سازمان ملل بسیار مهم و ضروری است (چپل، ۲۰۱۸). از آنجاکه در این زمینه تحقیقاتی در داخل و خارج کشور انجام نشده است، پژوهشگر به چند مورد از پژوهش‌های انجام‌گرفته در حوزه آموزش صلح اشاره کرده است که می‌توان با استفاده از این نمونه‌ها مسئله این پژوهش را توجیه کرد. به‌ویژه در این پژوهش‌ها که مشخص شده است مؤلفه‌های آموزش صلح را می‌توان از طریق ارتقای دانش و اطلاعات علمی گسترش داد، بنابراین توجه به آموزش صلح و عناصر آن می‌تواند به شناسایی و تبیین مؤلفه‌های سواد صلح نیز کمک کند. برای نمونه، تیغ‌بخش و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان طراحی برنامه درسی مبتنی بر آموزش صلح در دوره ابتدایی با به‌کارگیری روش تحلیل محتوای کیفی به واکاوی متون و پژوهش‌های بین‌المللی در زمینه آموزش صلح پرداخته است. نتایج در چهار عنصر اصلی اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی - یادگیری، روش‌های ارزشیابی و مؤلفه‌های آموزش صلح شامل دانش صلح، نگرش صلح و توانایی صلح به‌دست آمده است. بر اساس یافته‌های پژوهش، برنامه آموزش برای صلح را می‌توان به روش‌های گوناگون در برنامه درسی گنجانده. این روش‌ها در بسیاری از نظام‌های ملی آموزش و بسیاری از مدارس مستقل در تمام جهان نیز رایج‌اند. از جمله مهم‌ترین این روش‌ها تجارب زیسته دانش‌آموزان را مدنظر قرار می‌دهد

و مروج رویکرد ساختارگرایانه نیز است. در این روش معلمان متوجه‌اند که دانش‌آموزان در هر موقعیت یادگیری با دانشی اولیه حاضر می‌شوند و به واسطهٔ فعالیت‌هایی که معلم آن‌ها را طراحی کرده است در برنامهٔ درسی درگیر می‌شوند و با درک تجارب خود معنی می‌سازند. این فرایند را باید به صورت فرایندی چرخشی در نظر گرفت. به‌منزلهٔ بخشی از فرایند ساخت معنی از جانب یادگیرندگان باید به آن‌ها فرصت تعمق دربارهٔ آنچه فرامی‌گیرند داده شود و با درونی‌شدن این فرایند انتظار می‌رود که دانش‌آموزان به آنچه یاد می‌گیرند نیز عمل کنند.

مرزوقی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «تدوین برنامهٔ درسی صلح در آموزش عالی: یک مطالعهٔ کیفی» نظر استادان و متخصصان گروه حقوق و علوم اجتماعی دانشگاه‌های شهید بهشتی، اصفهان، شیراز و کرمان را به دست آوردند. این پژوهش بر اساس طرح کیفی و مطالعهٔ موردی با استفاده از پرسش‌نامهٔ بازپاسخ و نیمه‌ساختارمند با نمونه‌گیری هدفمند و روش اشباع نظری انجام شد. بر اساس نتایج تحقیق، آموزش صلح می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا دانش و مهارت‌های لازم را برای زندگی صلح‌آمیز بیاموزند و این دانش و مهارت را در خانواده، تعاملات اجتماعی و در سطوح ملی و بین‌المللی به کار بگیرند. بنابراین لازم است که به منظور آموزش و ترویج صلح نه فقط به عنوان مفهومی وسیع، بلکه واقعیتی ملموس از همهٔ منابع و امکانات استفاده شود.

میشرا (۲۰۱۵)؛ به نقل از مرزوقی و همکاران، (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «آموزش صلح در مدارس متوسطهٔ هند» نشان داده است که از نظر مدیران تلقین، توسعه، تفکر و نگرش مثبت در دانش‌آموزان در آینده موجب دستیابی به اهداف نهایی بهتر و جامعه‌ای صلح‌آمیزتر خواهد شد. افزون بر این، رفتارهای صلح‌آمیز و مثبت معلمان و دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر به موفقیت برنامه‌های آموزشی مرتبط با مقولهٔ صلح در مدرسه کمک می‌کند و بروز رفتارهای منفی و خشونت‌آمیز باعث موفق نبودن در مدرسه می‌شود.

یوکو^{۱۲} و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهش خود با عنوان «ترویج آموزش صلح برای ایجاد تغییرات رفتاری در مدارس متوسطهٔ عمومی» نتیجه گرفتند که میان ترویج آموزش صلح و تغییرات رفتاری دانش‌آموزان در مهار کردن پرخاشگری، خشونت و نزاع رابطهٔ مثبت وجود دارد. معلمان که مجریان برنامهٔ درسی مدارس اند می‌توانند آموزش صلح را ترویج کنند. بر این اساس و با توجه به نمونه پژوهش‌های ارائه‌شده که تعداد آن‌ها نیز محدود است، برنامه‌ریزی برای آموزش صلح و مهم‌تر از آن توجه به سواد صلح در مدارس اهمیت ویژه‌ای دارد. به‌ویژه از آنجاکه بسیاری از مؤلفه‌های آموزش صلح با رفتارها و ویژگی‌های شخصیتی فرد ارتباط دارد، توجه به آموزش صلح و مؤلفه‌های آن در مدارس و در سطوح آموزش ابتدایی بسیار ضروری است. از طرفی توجه به سواد صلح مستلزم توجه به مؤلفه‌های سواد صلح است تا بتوان ویژگی‌های آن را کاملاً تبیین کرد و در نهایت مهارت‌های مربوط به آن را از طریق برنامه‌های مربوط به آموزش صلح کسب کرد.

در کل باید گفت که جایگاه آموزش در همه انواع سواد که هدف اصلی آن فراهم کردن مهارت‌های گوناگون در زمینه‌های متعدد است، مشخص است و سهم معلم به‌عنوان محور آموزش همواره در اولویت قرار دارد. در سواد صلح نیز معلمان باید با داشتن مهارت‌های لازم بتوانند در پیشبرد اهداف صلح و گسترش مهارت‌های مربوط به آن گام بردارند. بر این اساس در پژوهش حاضر قصد داریم ضمن ارائه تعریف مناسب برای سواد صلح، مهم‌ترین مؤلفه‌های مربوط به آن را برای معلمان متوسطه دوره اول شناسایی کنیم. لذا در پژوهش حاضر درصددیم به سؤالات زیر پاسخ دهیم:

۱. سواد صلح چیست؟

۲. مؤلفه‌های سواد صلح معلمان متوسطه دوره اول کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

رویکرد حاکم بر این پژوهش کیفی است که برای پاسخ به سؤالات پژوهش و متناسب با ماهیت موضوع پژوهش از بین روش‌های مختلف کیفی، روش‌های توصیفی - تحلیلی و نظریه داده‌بنیاد انتخاب شده است. در بخش اول، برای پاسخ به سؤال اول، داده‌ها به روش اسنادی گردآوری و تحلیل شده‌اند و با استفاده از این داده‌ها تعریف مناسبی برای سواد صلح ارائه شده است. در قسمت دوم و اصلی پژوهش، برای پاسخ به سؤال دوم از روش نظریه داده‌بنیاد استفاده شده است. زمانی که نظریه‌ای برای تبیین یک پدیده نباشد و از طرفی نیاز به تدوین نظریه برای موضوع مرتبط وجود داشته باشد، می‌توان از این روش استفاده کرد تا بتوان نظریه‌ای برای این پدیده تبیین کرد. به‌عبارت‌دیگر روش نظریه داده‌بنیاد روشی است که هدف از آن شناخت و درک تجارب افراد از رویدادها و وقایع در بستری خاص است (استراوس و کوربین^{۱۴}، ۱۹۹۸). در این روش با استفاده از داده‌ها نظریه‌ای تکوین می‌شود که این نظریه فرایند یا پدیده‌ای را تبیین می‌کند. لذا از آنجاکه پژوهشی در این زمینه انجام نشده است، روش نظریه داده‌بنیاد برای اجرای پژوهش حاضر و برای پاسخ‌دهی به سؤال دوم پژوهش به کار رفته است. یکی از مهم‌ترین پیش‌فرض‌ها برای استفاده از این روش سیر پژوهشگر در میدان نظری مربوط به موضوع است، به عبارتی فرد باید به حساسیت نظری در ارتباط با این موضوع دست پیدا کند. روش نظریه داده‌بنیاد نسخه‌های متعددی دارد که عبارت‌اند از: نسخه کلاسیک، نسخه نظام‌مند، ساختارگرا، تحلیل موقعیت و تحلیل ابعاد (فراستخواه، ۱۳۹۵). بر اساس هدفی که از پژوهش حاضر داریم از نسخه کلاسیک (گلیزر) آن استفاده شده است. مهم‌ترین تفاوت نسخه نظام‌مند با کلاسیک در نحوه ارائه نظریه تدوین شده است. در نسخه نظام‌مند برای تجزیه و تحلیل داده‌ها چهارچوب عمومی معرفی شده است که به الگوی نمونه اصلی معروف است، اما نسخه کلاسیک هرگونه چهارچوب از پیش تعیین‌شده را رد می‌کند. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش مطالعه اسناد، منابع مکتوب و نیز مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته بود که داده‌های لازم از این طریق

گردآوری و تحلیل شد. برای پاسخ به سؤال اول، آثار و منابع مکتوب که با موضوع پژوهش مرتبط بود از مجلات، کتاب‌ها و وبگاه‌های گوناگون شناسایی و استفاده شد. علاوه بر آن در بخش روش نظریه داده‌بنیاد، شرکت‌کنندگان در پژوهش استادان دانشگاه، فعالان حوزه آموزش صلح و نیز معلمان متوسطه دوره اول شهر تهران بودند که نمونه‌های پژوهش با روش هدفمند انتخاب شد و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با آن‌ها انجام گرفت. پژوهشگر با انجام ۱۵ مصاحبه به اشباع نظری رسید. یک معیار برای کشف دستیابی به مرحله اشباع تکرار داده‌های قبلی است، به طوری که پژوهشگر مرتب با داده‌هایی مواجه می‌شود که قبلاً تکرار شده است (گریدی^{۱۵}، ۲۰۱۴). در این پژوهش نیز پژوهشگر از این معیار برای اثبات دستیابی به اشباع نظری بهره گرفته است. نمونه‌گیری نظری در نظریه بنیادی عبارت است از فرایند گردآوری داده‌ها برای خلق نظریه تا به موجب آن تحلیلگر داده‌ها را گردآوری، کدبندی و تحلیل کند و تصمیم بگیرد چه داده‌هایی را گردآوری و آن‌ها را از کجا پیدا کند تا هم‌زمان با تکوین نظریه آن را گسترش بدهد. این فرایند گردآوری داده‌ها با نظریه نوظهور هدایت می‌شود (فراستخواه، ۱۳۹۵). تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی در نسخه کلاسیک نظریه داده‌بنیاد با استفاده از کدگذاری و در سه مرحله کدگذاری باز، محوری یا نظری و کدگذاری انتخابی انجام شد. کدگذاری باز در هر دو نسخه کلاسیک و نظام‌مند یکسان است، اما کدگذاری نظری و انتخابی در نسخه کلاسیک با نسخه نظام‌مند تا حدودی متفاوت است. کدگذاری انتخابی به این معناست که باید کدگذاری باز را متوقف کرد و کدگذاری را به متغیرهایی (مقوله‌های محوری) محدود کرد. بنابراین در نسخه کلاسیک کدگذاری انتخابی زمانی آغاز می‌شود که پژوهشگر مقوله‌های محوری را شناسایی کرده باشد. بر این اساس مقوله‌های محوری در نسخه کلاسیک مقوله‌های نظری‌اند.

یکی از مشکلات پژوهشگران کیفی اطمینان از صحت و درستی داده‌هاست. در این پژوهش، برای اطمینان از روایی پژوهش و اطمینان از صحت داده‌ها، اقدامات زیر انجام گرفت:

- ◆ **بازبینی اعضا:** چهار نفر از افراد مصاحبه‌شونده و صاحب‌نظر که در موضوع مربوط تخصص کامل داشتند و صاحب‌نظر بودند، با در نظر گرفتن مراحل کدگذاری، مقوله و کدهای محوری را به همراه مفاهیم اولیه بررسی کردند و نظرهای خود را ارائه دادند. پژوهشگر نیز اصلاحات لازم را بر اساس همین نظرات در تجزیه و تحلیل داده‌ها انجام داده است.
- ◆ **بررسی همکار:** به کمک چهار نفر از استادان و پنج نفر از دانشجویان دکتری به بررسی کدگذاری پرداخته شد و دیدگاه‌ها و نظرهای آن‌ها در تدوین الگوی نهایی مدنظر قرار گرفت.
- ◆ **مشاورکتی بودن پژوهش:** هم‌زمان از افرادی به‌عنوان همکار و دستیار نیز در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد.

در جدول ۱ مشخصات شرکت‌کنندگان در پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱. مشخصات شرکت‌کنندگان در مصاحبه

کد مصاحبه‌شونده	مدرک تحصیلی	سابقه فعالیت (استاد دانشگاه یا فعال حوزه صلح یا معلم)
۱	فوق لیسانس	۱۵ سال فعال حوزه و عضو انجمن مطالعات صلح، مؤلف پنج کتاب در حوزه صلح و مترجم پنج کتاب
۲	فوق لیسانس	۲۹ سال معلم و کارشناس خبره
۳	فوق لیسانس	۳۱ سال معلم و کارشناس خبره
۴	فوق لیسانس	۲۸ سال معلم
۵	دکتری	۳۲ سال معلم و کارشناس خبره
۶	دکتری	بالاتر از ۲۰ سال استاد دانشگاه و کارشناس خبره و مؤلف کتاب در زمینه آموزش صلح
۷	دکتری	استاد دانشگاه، کارشناس خبره و پژوهشگر فعال در حوزه صلح و چندفرهنگی
۸	دکتری	۳۰ سال مدرس دانشگاه و فعال حوزه صلح و عضو انجمن مطالعات صلح و مؤلف کتاب آموزش صلح
۹	دکتری	بالاتر از ۳۰ سال استاد دانشگاه و کارشناس خبره
۱۰	دکتری	۱۰ سال مدرس دانشگاه و کارشناس خبره و داشتن رساله در زمینه صلح
۱۱	دکتری	۲۰ سال مدرس دانشگاه و کارشناس خبره
۱۲	دکتری	۳۰ سال مدرس دانشگاه و کارشناس خبره
۱۳	دکتری	۲۷ سال معلم و کارشناس خبره
۱۴	دانشجوی دکتری	۲۵ سال کارشناس خبره
(۱۵)	دکتری	۱۵ سال استاد دانشگاه و کارشناس خبره و مؤلف کتاب در زمینه آموزش صلح

یافته‌های پژوهش

● «سواد صلح» چیست؟

همان‌طور که در بخش قبلی اشاره شد، پژوهش حاضر پژوهشی کیفی است. در بخش اول از روش توصیفی - تحلیلی استفاده شد و تلاش شد تا از طریق بررسی منابع مربوط به موضوع تعریف مناسبی برای سواد صلح ارائه شود.

● تعریف سواد صلح

سواد صلح عبارت است از روش جدیدی در برقراری و گسترش صلح که بر اهمیت نیازهای غیرجسمانی بشر از قبیل تعلق، هدف و خودارزشی^{۱۶} تأکید می‌کند و این نیازها را بر اساس چهارچوب خاصی سازماندهی می‌کند. این نوع سواد صلح را هم مجموعه‌ای از مهارت‌ها در نظر می‌گیرد که ما با استفاده از آن‌ها این نیازهای غیرجسمانی را به روش‌های سالم برآورده کنیم و همچنین صلح را مجموعه ظرفیت‌هایی در نظر می‌گیرد که باید برای تحقق این مهارت‌ها گسترش پیدا کند. بر این اساس اگر سواد صلح به‌درستی درک و اجرا شود، به پیشرفت تمامی اهداف توسعه پایدار جهانی کمک می‌کند (چپل، ۲۰۱۷).

نیازهای مطرح‌شده در چهارچوب سواد صلح نیازهای مربوط به سلسله‌مراتب مازلو را پشت سر می‌گذارد و نشان می‌دهد که نیازهای غیرجسمانی از قبیل تعلق، هدف و خودارزشی چگونه نیازهای مشترک انسان‌ها تلقی می‌شوند که ما را قادر می‌سازند تا نیازهای اساسی جسمانی خود را برآورده کنیم. چهارچوب سواد صلح شکلی از آسیب‌ها را نشان می‌دهد که در نتیجه برآورده‌نشدن نیازهای غیرجسمانی به روش‌های سالم حاصل می‌شود. چهارچوب سواد صلح به ما یادآوری می‌کند که چگونه نژادپرستی، تبعیض جنسیتی و سایر نگرش‌های ظالمانه مانع درک صحیح و مشترک انسانیت و مانعی در برابر همدلی تلقی می‌شود و ما را از دیدن اینکه نیازهای انسانی مشترکی داریم بازداشته است (بنیاد صلح عصر هسته‌ای، ۲۰۱۹). چپل با در نظر گرفتن آسیب‌های دوران کودکی، آسیب‌های نژادی، دوران جنگ، درک جدیدی از وضعیت انسان ارائه کرد و سواد صلح را گسترش داد و سعی کرد به این سؤال بنیادی پاسخ دهد که انسان‌ها به چه چیزی نیاز دارند. تحقیقات انجام‌شده وی را به اطلاعات جدیدی از نیازها سوق داد و باعث شد که وی چهارچوبی از نیازهای انسانی را ارائه کند که سلسله‌مراتب مازلو را نیز پشت سر بگذارد. به‌طور خلاصه تعریف سواد صلح که در نتیجه کاوش مفهومی آن در منابع مکتوب بوده است، شامل موارد زیر است که در جدول ۲ نشان داده شده است:

جدول ۲. مهم‌ترین واژه‌های اساسی مربوط به تعریف سواد صلح

مهم‌ترین واژه‌های اساسی	
نیازهای غیرجسمانی	سواد صلح
نیازهای غیرجسمانی	
مهارت‌های مربوط به مبارزه با نژادپرستی	
مهارت‌های مربوط به مبارزه با تبعیض جنسیتی	
درک صحیح و جدید از وضعیت انسان‌بودن	

همچنین برای پاسخ به سؤال پژوهش زیر (سؤال دوم) از روش نظریه داده‌بنیاد استفاده شده است: ابعاد و مؤلفه‌های سواد صلح معلمان متوسطه دوره اول شهر تهران کدام است؟

با تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی و کدگذاری آن‌ها و پس از حذف کدهای اضافی و تجمیع کدهای تکراری ۹۷ کد باز و ۲۸ کد محوری شناسایی شد که در ۷ کد انتخابی (مقوله کلی) طبقه‌بندی شدند. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها در قالب جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها با استفاده از کدگذاری باز، نظری و انتخابی

نمونه گزاره‌ها	منبع	کدهای باز	کدهای نظری یا محوری	کدهای گزینشی
● در بحث سواد صلح ما همواره با مفهوم صلح در ارتباط هستیم. وقتی بحث از صلح و سواد صلح می‌شود فقط نیازهای جسمانی فرد مطرح نیست.	۳،۸،۱۰	توجه به نیازهای جسمی و غیر جسمی	شناسایی نیازهای معنوی	
● باید برداشت نیازها که به صورت سلسله‌مراتبی تعریف شده است (نیازهای مازلو) بازتعریف شود و همه این موارد اساسی در قالب نیازهای اساسی در نظر گرفته شوند.	۱۰،۸	بازتعریف نیازهای مازلو		
● نیاز به معنا در زندگی یک اصل است و باید در سواد صلح به آن توجه کرد.	۴،۶	معنا	نیازهای معنوی فردی	
● موارد زیادی از معنویات در این مبحث وجود دارد نیازهایی از قبیل نیاز به آزادی، دموکراسی، داشتن هدف و معنا در زندگی همه و همه باید در مجموعه نیازهای اساسی بشریت تعریف شود.	۵،۱۰	هدف		
● چهارچوب سواد صلح در مجموع چندین نیاز غیر جسمی انسان را شناسایی می‌کند که باید برای درک وضعیت انسان در اولویت قرار بگیرد که یکی از آن‌ها تعلق است.	۱۰،۱۱	تعلق		
● نیاز به داشتن دیدگاه تعریف‌شده یا همان جهان‌بینی در سواد صلح باید تعریف شود و برای یادگیری آن حتماً باید برنامه داشت.	۳،۴،۱۰	شکل‌دهی جهان‌بینی		
● همان‌طور که همه ما می‌دانیم انسان‌ها موجوداتی‌اند که برای بیشتر وقایع توضیحات مناسبی ارائه می‌دهند و سعی می‌کنند آن را تشریح کنند. برای نمونه وقتی صاعقه‌ای به زمین برخورد می‌کند ما تلاش می‌کنیم علل و چگونگی آن را تشریح کنیم. انسان تنها گونه‌ای از موجودات است که سعی می‌کند تا توضیحات علمی و حتی دینی درباره این پدیده (برای مثال) ارائه کند. نکته بسیار مهم در این زمینه اینکه این توضیحات به تناسب فرهنگ و جوامع گوناگون برای پدیده‌های یکسان متفاوت است. به عبارتی واقعیات در جوامع گوناگون و بر اساس شرایط فرهنگی و سایر شرایط تشریح می‌شوند. لذا نیاز انسان در عصر امروزی به توانایی بیان در سطح جامعه نیازی ضروری است.	۳	بیان		

نیازهای جدید

جدول ۳. (ادامه)

نمونه گزاره‌ها	منبع	کدهای باز	کدهای نظری یا محوری	کدهای گزینشی
<p>● از دیگر نیازهای اساسی انسان خودارزشی است که همواره نادیده گرفته می‌شود. در روزگار امروزی وقتی مردم تحقیر یا اذیت می‌شوند و ارزش خود را در شرایط نامناسبی درک می‌کنند، برخی از آن‌ها ممکن است به خودشان صدمه بزنند و حتی خودشان را تلف کنند. اما نکته بسیار مهم این است که آن‌ها درباره علت صدمه به خود تأمل و تفکر می‌کنند. بر این اساس اگر کسی تحقیر نشود و ارزش شخصی خود را از دست‌رفته نبیند، تفکر خودکشی در وی به‌ندرت شکل می‌گیرد. بالعکس اگر شخصی مورد آزار و نفرت قرار بگیرد و ارزش خود را از دست‌رفته ببیند، این‌گونه افکار در وی شکل می‌گیرد.</p>	۲۰۶	خودارزشی	(ادامه) نیازهای معنوی فردی	جدید (ادامه) نیازهای جدید
<p>● چهارچوب سواد صلح در مجموع چندین نیاز غیرجسمی انسان را شناسایی می‌کند که باید برای درک وضعیت انسان در اولویت قرار بگیرد که یکی از آن‌ها تعلق است.</p>	۱۰،۱۱	تعلق		
<p>● نیاز به داشتن دیدگاه تعریف‌شده یا همان جهان‌بینی در سواد صلح باید تعریف شود و برای یادگیری آن حتماً باید برنامه داشت.</p>	۳،۴،۱۰	شکل‌دهی جهان‌بینی		
<p>● همان‌طور که همه ما می‌دانیم انسان‌ها موجوداتی‌اند که برای بیشتر وقایع توضیحات مناسبی ارائه می‌دهند و سعی می‌کنند آن را تشریح کنند. برای نمونه وقتی صاعقه‌ای به زمین برخورد می‌کند ما تلاش می‌کنیم علل و چگونگی آن را تشریح کنیم. انسان تنها گونه‌ای از موجودات است که سعی می‌کند تا توضیحات علمی و حتی دینی درباره این پدیده (برای مثال) ارائه کند. نکته بسیار مهم در این زمینه اینکه این توضیحات به‌تناسب فرهنگ و جوامع گوناگون برای پدیده‌های یکسان متفاوت است. به عبارتی واقعیات در جوامع گوناگون و بر اساس شرایط فرهنگی و سایر شرایط تشریح می‌شوند. لذا نیاز انسان در عصر امروزی به توانایی بیان در سطح جامعه نیازی ضروری است.</p>	۳	بیان		
<p>● از دیگر نیازهای اساسی انسان خودارزشی است که همواره نادیده گرفته می‌شود. در روزگار امروزی وقتی مردم تحقیر یا اذیت می‌شوند و ارزش خود را در شرایط نامناسبی درک می‌کنند، برخی از آن‌ها ممکن است به خودشان صدمه بزنند و حتی خودشان را تلف کنند. اما نکته بسیار مهم این است که آن‌ها درباره علت صدمه به خود تأمل و تفکر می‌کنند. بر این اساس اگر کسی تحقیر نشود و ارزش شخصی خود را از دست‌رفته نبیند، تفکر خودکشی در وی به‌ندرت شکل می‌گیرد. بالعکس اگر شخصی مورد آزار و نفرت قرار بگیرد و ارزش خود را از دست‌رفته ببیند، این‌گونه افکار در وی شکل می‌گیرد.</p>	۲۰۶	خودارزشی		
<p>● چهارچوب سواد صلح در مجموع چندین نیاز غیرجسمی انسان را شناسایی می‌کند که باید برای درک وضعیت انسان در اولویت قرار بگیرد که یکی از آن‌ها تعلق است.</p>	۱۰،۱۱	تعلق		
<p>● نیاز به داشتن دیدگاه تعریف‌شده یا همان جهان‌بینی در سواد صلح باید تعریف شود و برای یادگیری آن حتماً باید برنامه داشت.</p>	۳،۴،۱۰	شکل‌دهی جهان‌بینی		

جدول ۳. (ادامه)

نمونه گزاره‌ها	منبع	کدهای باز	کدهای نظری یا محوری	کدهای گزینشی		
<p>● همان‌طور که همه ما می‌دانیم انسان‌ها موجوداتی‌اند که برای بیشتر وقایع توضیحات مناسبی ارائه می‌دهند و سعی می‌کنند آن را تشریح کنند. برای نمونه وقتی صاعقه‌ای به زمین برخورد می‌کند ما تلاش می‌کنیم علل و چگونگی آن را تشریح کنیم. انسان تنها گونه‌ای از موجودات است که سعی می‌کند تا توضیحات علمی و حتی دینی درباره این پدیده (برای مثال) ارائه کند. نکته بسیار مهم در این زمینه اینکه این توضیحات به تناسب فرهنگ و جوامع گوناگون برای پدیده‌های یکسان متفاوت است. به عبارتی واقعیات در جوامع گوناگون و بر اساس شرایط فرهنگی و سایر شرایط تشریح می‌شوند. لذا نیاز انسان در عصر امروزی به توانایی بیان در سطح جامعه نیازی ضروری است.</p>	۳	بیان	(ادامه)	نیازهای معنوی فردی		
<p>● از دیگر نیازهای اساسی انسان خودارزشی است که همواره نادیده گرفته می‌شود. در روزگار امروزی وقتی مردم تحقیر یا اذیت می‌شوند و ارزش خود را در شرایط نامناسبی درک می‌کنند، برخی از آن‌ها ممکن است به خودشان صدمه بزنند و حتی خودشان را تلف کنند. اما نکته بسیار مهم این است که آن‌ها درباره علت صدمه به خود تأمل و تفکر می‌کنند. بر این اساس اگر کسی تحقیر نشود و ارزش شخصی خود را از دست‌رفته نبیند، تفکر خودکشی در وی به ندرت شکل می‌گیرد. بالعکس اگر شخصی مورد آزار و نفرت قرار بگیرد و ارزش خود را از دست‌رفته ببیند، این گونه افکار در وی شکل می‌گیرد.</p>	۲،۶	خودارزشی	(ادامه)		نیازهای جدید	
<p>● چهارچوب سواد صلح در مجموع تعدادی نیاز غیرجسمی انسان را شناسایی می‌کند که باید برای درک وضعیت انسان در اولویت قرار بگیرد. پرورش و تقویت روابط با افراد در جامعه یکی از این نیازهاست که در سواد صلح کاربرد دارد.</p>	۱،۳،۴	پرورش روابط	(ادامه)			نیازهای اجتماعی
<p>● امروزه انتقاد از مهارت‌های مهم بشر است. در آموزه‌های صلح برای ایجاد صلحی پایدار و ارتقای مهارت‌های مربوط به سواد صلح انتقاد ضروری است.</p>	۶،۷،۹	چالش و انتقاد	(ادامه)			
<p>از دیگر نیازهای غیرجسمانی که سواد صلح در شناسایی آن به ما کمک می‌کند، مسئله تعالی است.</p>	۵،۱۰	تعالی	(ادامه)	نیازهای اخلاقی		
<p>● سواد صلح مقوله صلح را مجموعه‌ای از مهارت‌های عملی در نظر می‌گیرد که به ما امکان می‌دهد صلح واقع‌بینانه را در زندگی خود گسترش دهیم. سواد صلح به ما کمک می‌کند تا ظرفیت‌های انسانی خود را برای همدلی و وجدان گسترش دهیم.</p>	۱۰	وجدان	(ادامه)			
<p>● نیاز به خیال‌پردازی برای صلح و گسترش سواد صلح ضروری است.</p>	۲،۱۰	تخیل	(ادامه)			
<p>● سواد صلح مقوله صلح را نه فقط هدف بلکه مجموعه‌ای از مهارت‌های عملی در نظر می‌گیرد که به ما امکان می‌دهد صلح واقع‌بینانه را در زندگی خودمان، جوامع، میان کشورها و در نهایت جهان گسترش دهیم. سواد صلح به ما کمک می‌کند تا ظرفیت‌های انسانی خود را برای همدلی و امید واقع‌بینانه رشد دهیم.</p>	۵	امید واقع‌بینانه	(ادامه)			

جدول ۳. (ادامه)

نمونه گزاره‌ها	منبع	کدهای باز	کدهای نظری یا محوری	کدهای گزینشی
<ul style="list-style-type: none"> صلح در اولین لایه از درون خود افراد شروع می‌شود و انسان اول باید با خود در صلح باشد یعنی صلح درونی داشته باشد. 	۳،۵	صلح با خود	ظرفیت‌های صلح	شناسایی ظرفیت‌ها و مهارت‌های اساسی صلح
<ul style="list-style-type: none"> سواد صلح تلاش برای افزایش مهارت‌های اساسی برای زندگی است. صلح را ظرفیت‌هایی در نظر می‌گیرد که باید برای تحقق این مهارت‌ها گسترش یابد. بر این اساس اگر سواد صلح به‌درستی درک و اجرا شود، به پیشرفت تمامی اهداف توسعه پایدار جهانی کمک می‌کند. 	۵،۶،۱۰،۱۲	صلح به‌عنوان افزایش ظرفیت و توانایی		
<ul style="list-style-type: none"> سواد صلح این شایستگی‌ها و ظرفیت‌ها را در افراد شکل داده است و برای رفع نیازهای جسمی کمک می‌کند. 	۵،۶	صلح ابزاری برای تأمین نیازهای جسمی		
<ul style="list-style-type: none"> سواد صلح مهارت‌های تحمل و حل مشکلات را در افراد شکل و گسترش می‌دهد. 	۶	ارائه راه‌حل برای مشکلات		
<ul style="list-style-type: none"> سواد صلح از طریق گسترش و تعمیق الگوهای آموزشی در یادگیری اجتماعی بر انواع آسیب‌ها از قبیل آسیب‌های دوران کودکی، آسیب‌های ناشی از جنگ و تبعیضات نژادی و نیز پیوند میان این موارد و سایر موانع اجتماعی تأکید می‌کند که مانعی برای آموزش فراگیر و عادلانه به‌شمار می‌روند. 	۴،۱۱	کمک به آموزش فراگیر و عادلانه		
<ul style="list-style-type: none"> به‌رسمیت شناختن آموزش سواد صلح حقیقی جهانی است که برای هر فردی در هر جامعه ضروری است زیرا سواد صلح ما را برای محافظت از سایر حقوق انسانی خود توانا می‌کند. 	۵،۸	محافظت از سایر ابعاد حقوق بشر		
<ul style="list-style-type: none"> چهارچوب سواد صلح عبارت است از مجموعه‌ای از ظرفیت‌ها از قبیل همدلی، وجدان، امید، کنجکاو، تخیل، زبان که باید برای کارآمدی مهارت‌ها و عادات ما گسترش یابند. 	۱۰،۱۱	زبان		
<ul style="list-style-type: none"> از عناصر مهم سواد صلح که مجموعه‌ای از ظرفیت‌های مهم را شامل می‌شود، استدلال است. 	۴	استدلال		
<ul style="list-style-type: none"> سواد صلح مجموعه‌ای از ظرفیت‌ها مانند نظم را شامل می‌شود که باید برای ارتقای توانایی‌ها و مهارت‌ها گسترش یابند. 	۳	نظم		
<ul style="list-style-type: none"> هدف ایجاد نگرش مثبت به صلح و نگرش منفی به خشونت و نیز هدف دیگر ایجاد مهارت‌ها و دانش مربوط به صلح است. 	۳،۵	دانش و نگرش صلح		
<ul style="list-style-type: none"> داشتن آرامش همواره در شخصیت فرد برجسته بوده است و اهمیت آن بر همه ما روشن است. رشد و پرورش این مهارت که به نظم جزو مهارت‌های زیرساختی است، برای رشد شخصیتی فرد ضروری است که در سواد صلح هم به آن توجه شده است. 	۶	آرامش‌پروری در خود	گسترش ظرفیت‌های انسانی	

جدول ۳. (ادامه)

نمونه گزاره‌ها	منبع	کدهای باز	کدهای نظری یا محوری	کدهای گزینشی
● سواد صلح انسان‌بودن را در همدلی با افراد جامعه و اطرافیان در هنگام شرایط سخت زندگی معنا می‌کند.	۴،۶	همدلی در شرایط سخت	انسانیت مشترک	درک دقیق معنای انسانیت
● در عصر کنونی از ما می‌خواهند که مهارت‌های خود را متناسب با شرایط جهانی تقویت کنیم و خودمان را به‌عنوان شهروندی جهانی رشد دهیم.	۲،۳	شهروند جهانی شدن		
● در سواد صلح معیارهای مهم انسان‌بودن در دنیای واقعی و در تشریک‌مساعی با اطرافیان تأکید شده است.	۳	تشریک‌مساعی	تعاون و همبستگی	
● در سواد صلح انسانیت در همکاری و تعاون با افرادی است که با آن‌ها در ارتباط هستیم.	۵	کمک به دیگران		
● احترام به همهٔ دین‌ها، مذهب‌ها و احترام به تفاوت‌ها (همهٔ قومیت‌ها، ملت‌ها، رنگ‌ها، سلیقه‌ها و همهٔ تفاوت‌هایی که خدا در وجود انسان‌ها قرار داده است). به همه احترام بگذاریم و همهٔ آدم‌ها را جدای از اینکه چه کسی‌اند محترم بشماریم.	۲،۳،۴،۶	رفتار محترمانه با دیگران		
● از ویژگی‌های سواد صلح می‌توان به احترام به یکدیگر در جامعه و همکاری کردن باهم، احترام به خود، همدلی با دیگران و مهربان‌بودن با آن‌ها، اعتماد به خود و دیگران اشاره کرد.	۵	همدلی با دیگران	عناصر جهانی احترام	
● در واقع سواد صلح در پایین‌ترین سطح ممکن است هدف‌های جزئی‌تر را دربرگیرد، مثل شیوهٔ حل تعارض‌ها و مناقشات بین‌فردی.	۶	حل مناقشات بین فردی		درک دقیق شرایط اجتماعی
● شما وقتی می‌خواهید دربارهٔ ابعاد و مؤلفه‌های سواد صلح صحبت کنید در درجهٔ اول و مهم‌تر از هر چیز مفاهیم کلی مثل برابری، حقوق انسان‌ها و فاصلهٔ طبقاتی مطرح می‌شوند.	۵	فاصلهٔ طبقاتی		
● مسواری از قبیل انواع بی‌عدالتی‌ها در جامعه، وجود انواع گوناگون فقر و تلاش برای رفع این موارد نمونه‌هایی‌اند که سواد صلح همواره به علت وجود آن‌ها توجیه می‌شود.	۳،۶	بی‌عدالتی اجتماعی	درک دقیق بی‌عدالتی ساختاری	
● در بحث از سواد صلح، حقوق انسان‌ها جدای از رنگ پوست، نژاد، فرهنگ و غیره است و باید معنای دقیق عدالت اقتصادی را مدنظر قرار دهیم.	۳،۶	بی‌عدالتی اقتصادی		
● نیازهای غیرجسمانی تعریف‌شده در صلح نیازهای مشترک انسان‌ها تلقی می‌شوند و ما را قادر می‌سازند تا نیازهای اساسی جسمانی خود را برآورده کنیم.	۱،۸	تأمین نیازهای مادی	کمک به بهزیستی شخصی، اجتماعی و سیاسی	
● برای کسب مهارت‌های مربوط به سواد صلح، استفادهٔ مناسب از دستاوردهای فضای مجازی کارآمدی بیشتری دارد.	۶،۸	استفادهٔ مناسب از فضای مجازی		

جدول ۳. (ادامه)

نمونه گزاره‌ها	منبع	کدهای باز	کدهای نظری یا محوری	کدهای گزینشی
● فقر مادی در جامعه آثار مخربی دارد که در دستورالعمل‌های سواد صلح به آن توجه ویژه‌ای شده است و تلاش بر این است که با آن مقابله شود.	۵،۱۰	فقر مادی	درک انواع فقر در جامعه	ادامه) درک دقیق شرایط اجتماعی
● فقر معنوی شامل فقر در هدف و سوءبرداشت از معناست. همچنین فقر معنوی ممکن است فقر تعلق و فقر مربوط به خودارزشی را شامل شود. فقر معنوی زمانی شکل می‌گیرد که افراد منابع سالمی از اهداف، معنا، تعلق و خودارزشی را نداشته باشند و این نیازها برای ترویج خشونت و بی‌عدالتی استفاده شود، در این حالت نیز دچار فقر معنوی می‌شوند. لذا ترویج خشونت و رفتار متناقض با دستورالعمل‌های مربوط به صلح فقر معنوی را به دنبال دارد.	۵،۱۰	فقر معنوی		
● باسوادبودن در صلح شامل درک این مسائل است که نژادپرستی چگونه توانایی ما را برای دیدن این مسئله تحت‌تأثیر قرار می‌دهد که ما انسان‌ها علاوه‌بر اینکه نیازهای جسمی از قبیل غذا، سرپناه و ایمنی داریم، نیازهای غیرجسمی از قبیل تعلق، هدف و خودارزشی نیز داریم که باید برآورده شوند.	۲،۳	درک نژادپرستی		
● تبعیض جنسیتی از ویژگی‌هایی است که مقوله صلح و مهارت‌های ما را برای تأمین نیازهای اساسی تحت‌تأثیر قرار می‌دهد؛ پس عاملی در سواد صلح است.	۳	درک تبعیض جنسیتی	کمک به رفع آسیب‌های اجتماعی	
● سازوکارها و عملکردهای بی‌عدالتی ما را از دیدن کامل عناصر مشترک انسانی بازمی‌دارد. در یادگیری مهارت‌های سواد صلح باید از بی‌عدالتی درک صحیحی به‌دست آورد.	۲	درک بی‌عدالتی		
● توانایی و مهارت‌های ایجاد روابط سازنده با خود از ویژگی‌های مهم حرفه معلمی است که در مهارت‌های مربوط به سواد صلح نیز باید به آن توجه کرد.	۱،۴	کیفیت رابطه با خود	روابط انسانی سازنده	
● توانایی و مهارت‌های ایجاد روابط سازنده با جهان اطراف از ویژگی‌های مهم حرفه معلمی است که در سواد صلح نیز بیشتر به آن توجه می‌شود.	۱،۳،۴	کیفیت رابطه با دیگران و جهان اطراف		
● در سواد صلح بین‌فردی که در آن روابط خرد انسانی از قبیل خانواده یا روابط فردی در سطح اجتماع و گروه‌های کوچک مدنظر است.	۱،۳،۵	روابط انسانی بین‌فردی		
● اگر انسان را موجودی همواره در رابطه (رابطه با خود، دیگران، جوامع، طبیعت و هستی) بدانیم، صلح را می‌توانیم کیفیت این رابطه تلقی کنیم.	۱،۵،۶	دانش ارتقای روابط		

جدول ۳. (ادامه)

نمونه گزاره‌ها	منبع	کدهای باز	کدهای نظری یا محوری	کدهای گزینشی
● انسان دارای سواد صلح به محیط‌زیست احترام می‌گذارد، زیبایی طبیعت را برای زندگی مهم می‌داند و افراد را در احترام گذاشتن سوا نمی‌کند.	۱،۳،۴	احترام به طبیعت و زیبایی	باورهای انسانی	(ادامه) ویژگی‌های معلمان دارای سواد صلح
● معلمی که سواد صلح دارد صلح‌شناس و صلح‌دوست است.	۱،۵	صلح‌شناسی		
● صلح با خود یا صلح درونی از ویژگی‌های معلمانی است که سواد صلح دارند.	۱،۵،۸	صلح درونی		
● در مرحله اول معلمی که گام در حوزه صلح گذاشته است به حرفه خود علاقه‌مند است و این علاقه‌مندی موتور محرکه وی برای کسب مهارت‌های اساسی در حوزه صلح است.	۴	علاقه‌مندی به حرفه معلمی		
● انسان‌دوستی رکن اصلی در آموزش صلح است. سواد صلح برای رسیدن به اهداف آموزش صلح، انسان‌دوستی را یکی از اصول بنیادی در نظر می‌گیرد.	۳،۴،۸	انسان‌دوستی		
● معلمی که سواد صلح دارد با تفاوت‌ها و تنوع‌ها در فکر و فرهنگ و عقیده آشناست و به آن‌ها احترام می‌گذارد.	۱،۲،۳	احترام به تفاوت‌های نژادی	احترام به تفاوت‌های فردی و گروهی	
● معلمی که سواد صلح دارد به تنوع و تفاوت‌های زبانی احترام می‌گذارد.	۲،۳،۷	احترام به تفاوت‌های زبانی		
● معلمی که سواد صلح دارد به تفاوت‌های جنسیتی در جامعه احترام می‌گذارد.	۱،۲،۴	احترام به تفاوت‌های جنسیتی		
● معلمی که سواد صلح دارد با تفاوت‌ها و تنوع‌ها در فکر و فرهنگ و عقیده آشناست و به آن‌ها احترام می‌گذارد.	۱،۲،۴	احترام به تفاوت‌های طبقاتی		
● از ویژگی‌های دیگر معلمی که سواد صلح دارد داشتن فهم مذاکره و گفت‌وگو برای حل مشکلات است.	۲،۳،۵	فهم مذاکره و گفت‌وگو	تفکر انتقادی	
● داشتن روحیه پرسشگری اصلی‌ترین ویژگی معلمان صلح‌پیشه است. به عبارتی داشتن توان پرسشگری یکی از عناصر سواد صلح در معلمان است.	۲	روحیه پرسشگری		
● معلم به دانش‌آموزان اجازه آزادی بیان بدهد تا آزادانه عقاید خودشان را ابراز کنند.	۲،۳،۵	اعتقاد به آزادی بیان		
● معلمی که سواد صلح دارد انعطاف‌پذیر است (در فکر و عمل)، تصلب فکری و تعصب بی‌جا ندارد.	۲،۵	انعطاف‌پذیری در رفتار		

جدول ۳. (ادامه)

نمونه گزاره‌ها	منبع	کدهای باز	کدهای نظری یا محوری	کدهای گزینشی
● صلح یعنی داشتن آرامش درونی و بیرونی، فردی که رفتارهای تنش‌زا ندارد و رفتاری عاطفی دارد.	۳،۴	رفتار آرام و عاطفی		
● همهٔ افراد برای او محترم‌اند و تفاوتی در احترام‌گذاشتن میان انسان‌ها قائل نمی‌شود. معلمی که سواد صلح دارد یعنی در عین اعتمادبه‌نفس عزت‌نفس نیز دارد.	۳	اعتمادبه‌نفس		
● معلمی می‌تواند دارای سواد صلح باشد که نقش خود را در جهان بشناسد، خودشناسی او کامل شده باشد و هدف از آموختن و آموزش دادن را بداند.	۳،۶	خودشناسی		
● تعهد و احساس مسئولیت که هدف اولیهٔ آموزش صلح است، با هدف به کمال رساندن شخصیت افراد، مستلزم تربیت اخلاقی عمیق و چندبعدی است.	۴	تعهد و احساس مسئولیت		
● معلمی که سواد صلح دارد توانایی لازم را برای ایجاد توازن بین ابعاد گوناگون شخصیت خود کسب می‌کند.	۱	توازن بین ابعاد وجودی		
● معلم دارای سواد صلح هر روز در حال یادگیری است، به خود اجازهٔ خشونت نمی‌دهد، صبور و مهربان است و از جایگاه مهمی که دارد آگاه است.	۳،۵،۶	پرهیز از خشونت	ویژگی‌های شخصیتی	(ادامه) ویژگی‌های معلمان دارای سواد صلح
● داشتن مهارت‌های ارتباطی از شاخص‌های معلمان دارای سواد صلح است.	۳	مهارت‌های ارتباطی		
● شخصی که سواد صلح دارد به نظر من از هویت‌زدایی از انسان‌های دیگر پرهیز می‌کند و کاری نمی‌کند که انسان‌ها دچار خودبیگانگی شوند یا با محیط اجتماعی خود احساس بیگانگی کنند، بلکه با مخاطبان و دانش‌آموزان خود رفتاری مسالمت‌آمیز دارد.	۱،۳،۵،۶	رفتار مسالمت‌آمیز با دانش‌آموزان		
● در مطالعات صلح هم راه‌هایی جست‌وجو می‌شود تا کیفیت رابطه را از وضعیت غیرانسانی، غیرمسالمت‌آمیز، ناعادلانه، خشونت‌آمیز و غیرسازنده به مسالمت‌آمیز، عادلانه، خشونت‌پرهیز و سازنده و متوازن تبدیل کند.	۱،۳،۵،۶	رفتار مسالمت‌آمیز با محیط اطراف		
● نقش الگویی معلم با توجه به رفتارهایی که از خود بروز می‌دهد در سواد صلح مهم است. دانش‌آموز یا یادگیرنده هرگونه تعارضی را در رفتار معلم خود ببیند قطعاً نخواهد پذیرفت و نتیجهٔ معکوس خواهد گذاشت.	۶،۷	الگوی مناسب برای دانش‌آموزان		
● فردی که سواد صلح دارد با تفاوت‌ها و تنوع‌ها در فکر و فرهنگ و عقیده آشناست و به تفاوت‌ها احترام می‌گذارد و مبارزه با نژادپرستی را در سرلوحهٔ کار خود قرار می‌دهد.	۲،۴،۵	پرهیز از نژادپرستی		
● به‌نظام در جوامع چندفرهنگی اولین آموزهٔ آموزش صلح توجه به فرهنگ ملی است. سواد صلح نیز این آموزه را در نظر می‌گیرد، زیرا صلح حول این محور شکل می‌گیرد.	۲،۶،۷	توجه به فرهنگ ملی	چندفرهنگی بودن	
● از ویژگی‌های سواد صلح ضمن توجه و اولویت قراردادن فرهنگ ملی، توجه به خرده‌فرهنگ‌ها و آداب‌ورسوم بومی است.	۲،۵،۶	توجه به فرهنگ‌های بومی		
● شخصی که سواد صلح دارد باید دید چندفرهنگی داشته باشد.	۶	توانایی بین‌فرهنگی		

جدول ۳. (ادامه)

نمونه گزاره‌ها	منبع	کدهای باز	کدهای نظری یا محوری	کدهای گزینشی
● آگاهی از مسائل گوناگون جهانی همواره در آگاهی جامعه سهم دارد. آموزش صلح به این مؤلفه توجه دارد و در مهارت‌های مربوط به سواد صلح نیز جایگاه خود را دارد.	۲،۳،۴	شناخت مسائل جهانی		
● آگاهی از مسائل گوناگون جهانی کمک می‌کند برای برقراری صلح پایدار در زمینه این مسائل تحقیق و تفحص کند. سواد صلح برای کمک به برقراری صلح پایدار این مهارت را شامل می‌شود.	۴	تحقیق در زمینه مسائل جهانی	درک دقیق جهان و جایگاه خود در آن	
● داشتن سواد رسانه و فناوری‌های ارتباطی برای استفاده از آن در آموزش صلح از ویژگی‌ها و شایستگی‌هایی است که باید معلم صلح‌پیشه داشته باشد.	۳،۱۰	به‌روز کردن اطلاعات خود		
● این نوع سواد صلح را هم مجموعه‌ای از مهارت‌ها در نظر می‌گیرد که ما با استفاده از آن‌ها نیازهای روان‌شناختی را با روش‌های سالم برآورده کنیم.	۲،۶	درک نیازهای روان‌شناختی	درک نیازهای مشترک انسانی	
● در سواد صلح از طریق توجه به آسیب‌های اجتماعی تلاش می‌شود که ما درک صحیحی از نیازهای اجتماعی داشته باشیم.	۳	درک نیازهای اجتماعی		
● مهارت‌های فردی و گروهی در سواد صلح اهمیت دارند. از جمله این مهارت‌ها مهارت‌های کلامی است.	۶،۷	گسترش مهارت‌های ارتباطی - کلامی		
● در کنار مهارت‌های کلامی، مهارت‌های غیرکلامی در سواد صلح جایگاه خود را دارند.	۴،۶	گسترش مهارت‌های غیرکلامی		
● اعتقاد به آزادی انسان، احترام به حقوق افراد و جایگاه تعقل در زندگی بشری در مفهوم صلح وجود دارد.	۱۰	خردورز و آزادمنش	گسترش مهارت‌های فردی و اجتماعی	
● انتقادپذیری و توانایی تحمل مشکلات و عقاید متضاد از مهارت‌های سواد صلح است.	۵،۷	داشتن مهارت تاب‌آوری		
● خودبیندگری و داشتن مهارت‌های مربوط به توصیف از شایستگی‌های سواد صلح است.	۵،۱۰	توانایی توصیف شفاف		
● ترویج و گسترش پایدار اقتصادی و اجتماعی که خود می‌تواند زمینه‌ساز تنش‌زدایی باشد و صلح پایدار را در جامعه شکل دهد.	۱،۲،۴،۵	ایجاد صلح پایدار	برقراری صلح واقع‌بینانه در تمام سطوح محلی، ملی و جهانی	
● مهارت‌های مربوط به مراقبت از خود و نیز دیگران در ایجاد صلح پایدار تأثیرگذار است و برای کسب مهارت‌های سواد صلح ضروری است.	۶،۷،۱۳	توانایی مراقبت از خود و دیگران		

عناصر سه‌گانه سطوح فردی، اجتماعی و جهانی

مهر زینب

جدول ۳. (ادامه)

نمونه گزاره‌ها	منبع	کدهای باز	کدهای نظری یا محوری	کدهای گزینشی
<ul style="list-style-type: none"> گفت‌وگو و توجه به اهمیت آن در بررسی مسائل و مشکلات جامعه و نیز در برقراری صلح پایدار مهم است. افراد برای کسب سواد صلح باید به این مهم توجه کنند. 	۵،۶	توجه به گفت‌وگو	هنر گوش دادن	(ادامه) هنر زیستن
<ul style="list-style-type: none"> داشتن روحیه پرسشگری اصلی‌ترین ویژگی افراد صلح‌طلب است که به دنبال کسب مهارت‌های مربوط به سواد صلح‌اند. 	۲،۱۴	قدرت پرسشگری		
<ul style="list-style-type: none"> احترام به تفاوت در دیدگاه‌ها و پذیرفتن آن در جامعه را می‌توان در برقراری صلح در جامعه ضروری دانست. 	۲،۱۴	شناخت تفاوت دیدگاه‌ها		
<ul style="list-style-type: none"> افراد صلح‌پیشه‌ای که سواد صلح دارند از مسائل مهم سیاسی و اجتماعی آگاه‌اند. 	۴،۱۰	آگاهی سیاسی و اجتماعی	درک واقعیت	
<ul style="list-style-type: none"> آگاهی از مسائل مختلف دنیا در حوزه‌های گوناگون را می‌توان از عناصر سواد صلح نام برد. 	۳،۴	آگاهی از مسائل دنیا		
<ul style="list-style-type: none"> فردی که دارای سواد صلح است، روحیه زندگی مسالمت‌آمیز با دیگران و طبیعت و سایر موجودات دارد. 	۳،۴،۱۲	حفاظت از محیط‌زیست	مسئولیت نسبت به خلقت	
<ul style="list-style-type: none"> علاوه بر اینکه حقوق همه انسان‌ها را رعایت می‌کند، حتی به حقوق حیوانات احترام می‌گذارد و نسبت به آن‌ها مسئولیت دارد. 	۳،۴،۵	مسئولیت نسبت به حیوانات		
<ul style="list-style-type: none"> کسی که سواد صلح دارد نسبت به همه افراد جامعه، به‌ویژه انسان‌های ناتوان و کم‌توان، احساس مسئولیت می‌کند. 	۴،۸	مسئولیت نسبت به انسان‌های کم‌توان		
<ul style="list-style-type: none"> شناسایی مسائل اساسی جامعه و مهم‌تر از آن ارائه راه‌حل مناسب برای آن از نیازهای ضروری جوامع امروزی است که می‌توان آن را در گروه مهارت‌های مربوط به سواد صلح دانست. 	۲،۹،۱۵	شناسایی ریشه مشکلات	سواد بقا	
<ul style="list-style-type: none"> اعتقاد به اینکه همه افراد در برابر قانون یکی هستند و در بیان عقیده آزادند. احترام به یکدیگر در جامعه و همکاری کردن باهم برای عملی کردن قوانین. 	۳،۴،۶	التزام به قانون		
<ul style="list-style-type: none"> توجه به آثار مخرب فناوری‌ها و فضای مجازی جزو مهارت‌های اساسی افراد در جامعه امروزی است که در سواد صلح به آن توجه می‌شود. 	۲،۴	درک آثار مخرب فناوری‌ها		
<ul style="list-style-type: none"> داشتن سواد صلح یعنی احترام به محیط‌زیست و احترام به محیط‌زیست یعنی تلاش و اقدام عملی برای حفظ منابع طبیعی و استفاده بهینه از آن 	۱،۳،۴	تلاش عملی به‌منظور حفظ منابع طبیعی		

در ادامه هر کدام از مؤلفه‌های سواد صلح و مقوله‌های مربوط به آن‌ها با استفاده از شواهد برگرفته از نمونه‌هایی از مصاحبه‌ها تبیین می‌شود. بر این اساس مهم‌ترین مؤلفه‌های سواد صلح شامل موارد زیر است:

۱. نیازهای جدید (شناسایی نیازهای معنوی، نیازهای معنوی فردی، نیازهای معنوی اجتماعی، نیازهای اخلاقی)

بر اساس دیدگاه شرکت‌کنندگان در پژوهش، سواد صلح دیدگاه سلسله‌مراتبی نیازهای مازلو را بازتعریف می‌کند. برای نمونه مصاحبه‌شونده ۸ بر این باور است: «در بحث سواد صلح ما همواره با مفهوم صلح در ارتباطیم. وقتی بحث از صلح و سواد صلح می‌شود فقط نیازهای جسمانی فرد مطرح نیست. موارد زیادی از معنویات در این مبحث وجود دارد؛ نیازهایی از قبیل نیاز به آزادی، دموکراسی، داشتن هدف و معنا در زندگی همه و همه باید در مجموعه نیازهای اساسی بشریت تعریف شود. باید برداشت نیازها که به‌صورت سلسله‌مراتبی تعریف شده است بازتعریف شود و همه این موارد اساسی در قالب نیازهای اساسی در نظر گرفته شوند». مصاحبه‌شونده ۴ در این زمینه اظهار می‌کند: «باید به نیازهای اساسی معنوی به‌عنوان اصلی در زندگی در سواد صلح در کنار نیازهای جسمانی توجه شود. نیاز به خیال‌پردازی، نیاز به داشتن دیدگاه تعریف‌شده یا همان جهان‌بینی در سواد صلح باید تعریف شود و برای یادگیری آن حتماً باید برنامه داشت. در مجموع باید گفت که سواد صلح به نیازهای روانی انسان هم توجه دارد».

۲. شناسایی ظرفیت‌ها و مهارت‌های اساسی صلح (ظرفیت‌های صلح، ظرفیت‌های شخصی و روانی، گسترش ظرفیت‌های انسانی)

از مؤلفه‌های دیگر سواد صلح ظرفیت‌ها و مهارت‌های اساسی است که از دیدگاه شرکت‌کنندگان در پژوهش مطرح شده است. شرکت‌کننده ۳ سواد صلح را تلاش برای افزایش مهارت‌های اساسی در زندگی تعریف می‌کند و می‌گوید: «وجود شایستگی‌ها و قابلیت‌های صلح در افراد یعنی داشتن دانش صلح، مهارت ایجاد صلح و نگرش صلح‌آمیز. سواد صلح این شایستگی‌ها و ظرفیت‌ها را در افراد شکل و گسترش می‌دهد». مصاحبه‌شونده ۵ نیز صلح با خود و صلح درونی را از ظرفیت‌های سواد صلح معرفی می‌کند: «به نظر من صلح در اولین لایه از درون خود افراد شروع می‌شود و انسان اول باید با خود در صلح باشد یعنی صلح درونی داشته باشد و در سطح بالاتر او با نزدیکان خود، یعنی خانواده و اقوام، در صلح باشد و در لایه‌های بعدی با هم‌محلی‌ها، هم‌شهری‌ها، هم‌ولایتی‌ها، هم‌وطنان خود و در نهایت با جهانیان و با بشریت در صلح باشد و به صلحی جهانی فکر کند. به این منظور ابتدا شخص باید از خود،

داشته‌ها، توانایی‌ها و کمبودهایش و از اطرافیان تا سطوح بالاتر شناخت کافی داشته باشد تا بتواند وجوه مشترک میان خود و دیگران را درک کند».

۳. درک دقیق معنای انسانیت (انسانیت مشترک، تعاون و همبستگی، عناصر جهانی احترام)

از مؤلفه‌های مهم سواد صلح درک دقیق معنای انسانیت یا انسان بودن است. مصاحبه‌شونده ۲ هدف اصلی سواد صلح را درک واقعی انسان بودن معرفی می‌کند و اظهار می‌کند: «در سواد صلح راه‌ورسم انسان بودن به ما نشان داده می‌شود، معنای واقعی انسانیت برای ما تعریف می‌شود، معیارهای مهم انسان بودن در دنیای واقعی و در میدان زندگی تأکید و انسان بودن در همدلی با افراد جامعه و اطرافیان در هنگام شرایط سخت زندگی معنا می‌شود. در سواد صلح انسانیت در همکاری و تعاون با افرادی است که با آن‌ها در ارتباطیم. به نظر من در سواد صلح برخی مؤلفه‌های انسانیت بر اساس شرایط زمانی بازتعریف می‌شود. من باور دارم که در عصر کنونی از ما خواسته می‌شود که مهارت‌های خود را متناسب با شرایط جهانی تقویت کنیم و خودمان را به‌عنوان شهروندی جهانی ارتقا دهیم».

۴. درک دقیق شرایط اجتماعی (درک دقیق بی‌عدالتی ساختاری، کمک به بهزیستی شخصی، اجتماعی و سیاسی، درک انواع فقر در جامعه، کمک به رفع آسیب‌های اجتماعی)

مفهوم صلح همواره تداعی‌گر مفهوم جنگ است، اما هیچ‌گاه جنگی فیزیکی رخ نمی‌دهد که از صلح سخن به میان آید. رخدادها و آسیب‌های زیادی در جوامع اتفاق می‌افتد که وجود صلح را توجیه می‌کند. مواردی از قبیل انواع بی‌عدالتی‌ها در جامعه، وجود انواع فقر و تلاش برای رفع این موارد نمونه‌هایی‌اند که سواد صلح همواره به علت وجود آن‌ها توجیه می‌شود. شرکت‌کنندگان در پژوهش شرایط اجتماعی و درک این شرایط را از مؤلفه‌های سواد صلح معرفی کرده‌اند. از جمله مصاحبه‌شونده ۶ چنین اظهار نظر کرده است: «شما وقتی می‌خواهید به ابعاد و مؤلفه‌های سواد صلح توجه کنید در درجه اول و مهم‌تر از هر چیز مفاهیم کلی مثل برابری حقوق انسان‌ها و عدالت اجتماعی مطرح می‌شود. همچنین شاید از مهم‌ترین محورهای اساسی برنامه آموزش صلح این باشد که چگونه به کودکان یاد بدهیم که انسان‌های برابری هستیم و حقوق انسان‌ها جدای از رنگ پوست، نژاد، فرهنگ و غیره است. باید عدالت اجتماعی را درک کنیم. این بخش در واقع بخش بالادستی است؛ یعنی چه برنامه‌هایی را دنبال کنیم تا این اصول اساسی صلح که مبتنی بر مفاهیم برابری حقوق انسان‌ها و عدالت اجتماعی‌اند، تحقق پیدا کنند».

۵. معلمان دارای سواد صلح (روابط انسانی سازنده، باورهای انسانی، احترام به تفاوت‌های فردی و گروهی، تفکر انتقادی، ویژگی‌های شخصیتی، چندفرهنگی بودن)

از دیدگاه شرکت‌کنندگان در پژوهش یکی از ابعاد سواد صلح توجه به آموزش و یادگیری آن است. به این علت که وقتی بحث از سواد می‌شود مجموعه‌ای از مهارت‌ها باید از طریق یادگیری در فرد رشد کند و به تدریج به مهارت‌های وی اضافه شود. لذا یادگیری و در رأس آن معلمان را باید از مؤلفه‌های سواد صلح در نظر گرفت. متخصصان و مشارکت‌کنندگان در پژوهش مهم‌ترین این شایستگی‌ها را تعریف و تبیین کرده‌اند. از دیدگاه آن‌ها از شایستگی‌های این گروه از معلمان داشتن روابط انسانی سازنده با دیگران است. توانایی و مهارت‌های ایجاد روابط سازنده از ویژگی‌های مهم حرفه معلمی است که در سواد صلح نیز بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد. مصاحبه‌شونده شماره ۱ در این زمینه باور دارد که اگر انسان را موجودی همواره در رابطه (رابطه با خود، دیگران، جوامع، طبیعت و هستی) بدانیم، صلح را می‌توانیم کیفیت این رابطه تلقی کنیم. در دنیای امروز، رشته‌ای به نام صلح هم به کیفیت انسانی روابط انسان‌ها می‌پردازد. صلح به مثابه کیفیت رابطه به گونه‌ای است که برای هر دو سوی رابطه کارکرد تحقق هدف را دربرداشته باشد. در مطالعات صلح هم راه‌هایی جست‌وجو می‌شود تا کیفیت رابطه از وضعیت غیرانسانی، غیرمسالمت‌آمیز، ناعادلانه، خشونت‌آمیز و غیرسازنده به مسالمت‌آمیز، عادلانه، خشونت‌پرهیز، سازنده و متوازن تبدیل شود. وی ادامه می‌دهد: «سواد صلح می‌تواند بخشی شناختی و تحلیلی داشته باشد که به آن بخش باورها، اعتقادات و ارزش‌ها گفته می‌شود. در این بخش آن دسته از باورها و ارزش‌هایی قرار می‌گیرند که معطوف به ارتقای روابط انسانی و کیفیت زندگی‌اند. بخش دوم سواد صلح، جنبه تجربی و عملی دارد که دارای آن دسته از مهارت‌ها و فن‌هایی است که افراد را در بعد عملی به ساختن روابط مؤثر و انسانی مجهز می‌کند. به عبارت ساده‌تر همان ارزش‌ها و مهارت‌های زندگی». شرکت‌کننده ۱ همچنین ارتباط میان روابط سازنده و سواد صلح را تبیین می‌کند و این چنین تعریف می‌کند: «بر این اساس سواد صلح را می‌توان به دانشی اطلاق کرد که افراد برای ارتقای کیفیت و بهینه‌سازی این روابط نیاز دارند». از شایستگی‌های دیگری که این گروه از معلمان باید داشته باشند صلح‌شناسی و انسان‌دوستی است. مصاحبه‌شونده ۸ این ویژگی‌ها را این چنین تبیین کرده است: «معلم دارای سواد صلح یا معلمی که صلح‌پیشه است این ویژگی‌ها را می‌تواند و یا باید داشته باشد. او صلح‌شناس، صلح‌دوست، بشردوست و انعطاف‌پذیر است (در فکر و عمل)، تصلب فکری و تعصب بی‌جا ندارد، خودرأی نیست، عاشق طبیعت و زیبایی و هنر است، با تفاوت‌ها و تنوع‌ها در فکر و فرهنگ و عقیده آشناست و به آن‌ها احترام می‌گذارد، همه‌جانبه‌نگر است، نگاه صفر و صدی ندارد، عمیق است، سطحی‌نگر نیست، قادر است مسائل را از زاویه دید دیگران (دیگری) بنگرد». وی همچنین

در این باره ادامه می‌دهد: «همچنین می‌داند که وظیفه او فقط آموزش خواندن و نوشتن نیست، چیزی که شاید خیلی از معلم‌ها این‌طور فکر کنند یا خیلی از نظام‌های آموزشی از آن‌ها بخواهند. داشتن سواد رسانه و فناوری‌های ارتباطی برای استفاده از آن در آموزش صلح از ویژگی‌ها و شایستگی‌هایی است که لازم است معلم صلح‌پیشه یا معلم دارای سواد صلح داشته باشد».

۶. عناصر سه‌گانه سطوح فردی، اجتماعی و جهانی (درک دقیق جهان و جایگاه خود در آن، درک نیازهای مشترک انسانی، گسترش مهارت‌های فردی و اجتماعی)

از دیگر مؤلفه‌های سواد صلح از دیدگاه شرکت‌کنندگان در پژوهش ویژگی‌ها و عناصر فردی، اجتماعی و جهانی است. در همین راستا مصاحبه‌شونده ۲ سواد صلح را این‌گونه تبیین می‌کند: «سواد صلح به معنی رفتار صلح‌جویانه فرد و داشتن توانایی برای ایجاد جامعه‌ای مبتنی بر انسانیت، عدالت، برابری، زیست مسالمت‌آمیز و درنهایت انسانی در قالب شهروند فعال جهانی». شرکت‌کننده شماره ۴ نیز آگاهی به مسائل جهانی و توانایی برای تجزیه و تحلیل آن را از عناصر سواد صلح معرفی می‌کند و چنین اظهار می‌کند: «آگاهی از مسائل جهان و حل مسالمت‌آمیز آن‌ها، اعتقاد به اینکه همه ملت‌ها در برابر قانون جهانی و زندگی مسالمت‌آمیز باهم یکسان‌اند. به‌نظام سواد صلح زمینه را برای کسب مهارت‌های تجزیه و تحلیل مسائل جهانی فراهم می‌کند». از دیگر ویژگی‌های سواد صلح، توانایی برای درک نیازهای فردی و اجتماعی است. توجه به نیازهای روان‌شناختی مشترک میان انسان‌ها می‌تواند ریشه بسیاری از مسائل و مشکلات را شناسایی کند. مصاحبه‌شونده ۸ در این زمینه اظهار می‌کند: «مؤلفه دیگر سواد صلح شناخت ریشه‌ها و زمینه‌های جنگ و منازعه است، اعم از عوامل فردی، روان‌شناختی، عوامل اجتماعی مانند فقر، فساد، ظلم، بی‌عدالتی و عوامل فکری، فرهنگی و اعتقادی هم بخش دیگری از مؤلفه‌های سواد صلح می‌توانند باشند. همان‌طور که خشونت را به سه نوع خشونت فکری، ساختاری و مستقیم تقسیم‌بندی کرده‌اند صلح را نیز می‌توان در این سه گروه قرار داد».

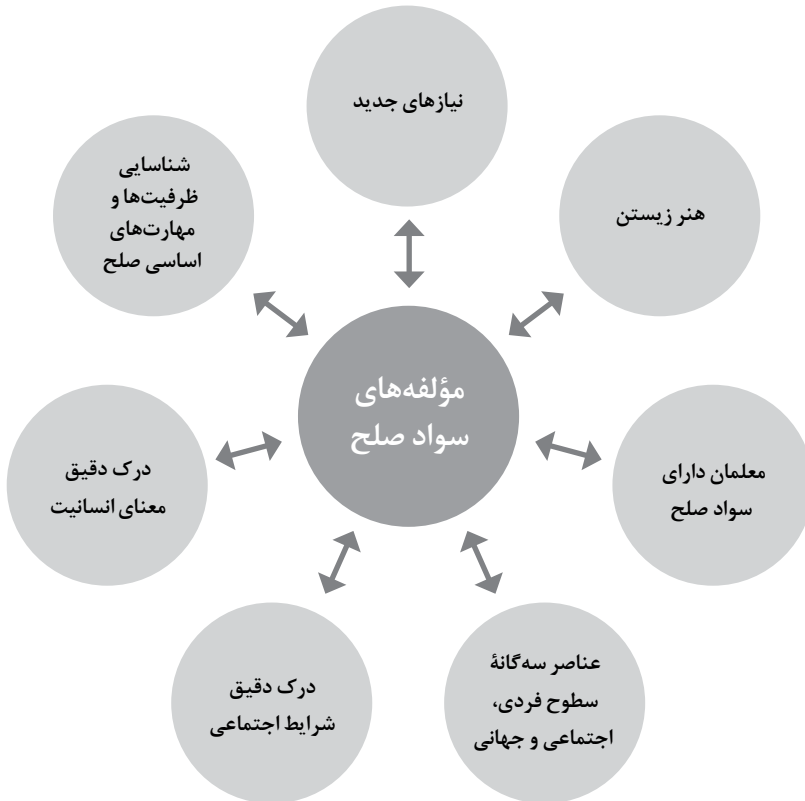
۷. هنر زیستن (برقراری صلح واقع‌بینانه در تمام سطوح محلی، ملی و جهانی، هنر گوش‌دادن، درک واقعیت، مسئولیت در برابر خلقت، سواد بقا)

بر اساس دیدگاه شرکت‌کنندگان در پژوهش نیز از دیگر مؤلفه‌های مهم سواد صلح داشتن هنر زیستن است. به عبارتی فردی که سواد صلح دارد باید مهارت‌های اصیل زندگی کردن را از خود نشان دهد و عملاً این مهارت‌ها را در میدان واقعی از خود بروز دهد. از دیدگاه شرکت‌کنندگان در پژوهش مهم‌ترین مقوله‌های هنر زیستن عبارت‌اند از برقراری صلح واقع‌بینانه در تمام سطوح محلی، ملی و جهانی، هنر گوش‌دادن، درک واقعیت، مسئولیت در برابر خلقت و سواد بقا. شرکت‌کننده ۱۳ ویژگی‌های سواد صلح را که زمینه‌ساز دسترسی به مهارت‌های صحیح

زیستن است، این چنین توصیف کرده است: «صلح یعنی آرامش درونی و بیرونی داشتن. فردی که دارای سواد صلح است رفتارهای تنش‌زا ندارد، توانایی حل مسئله و روحیه زندگی مسالمت‌آمیز با دیگران، طبیعت و سایر موجودات را دارد. معلمی که از شایستگی یا سواد صلح بهره‌مند است در مرحله اول به صلح درونی با خود رسیده است و بعد می‌تواند در این زمینه اثرگذار باشد و از هر نوع رفتار تنش‌زا، رفتارهای خودخواهانه و خودمحور عاری باشد، رویکردی مشارکتی، روحیه‌ای هم‌دل و درک متقابل با همکاران و دیگران یعنی سایر افراد جامعه و مخاطبان داشته باشد. صلح طلب بودن به معنی روحیه تسلیم‌شدن نیست، به معنی توانایی و مهارت درک متقابل افراد و دیگران است که بتواند با دیگران به درستی گفت‌وگو و همکاری کند، توانایی و مهارت کار گروهی، مهارت کنترل خشم و رفتارهای مبتنی بر دوستی را داشته باشد».

مؤلفه‌های سواد صلح معلمان متوسطه دوره اول از دیدگاه صاحب‌نظران، فعالان و معلمان در قالب

شکل ۱ نمایش داده شده است:

شکل ۱ مؤلفه‌های سواد صلح

■ بحث و نتیجه‌گیری ■

برای پاسخ به سؤالات پژوهش از روش‌های توصیفی - تحلیلی و نظریه‌داده‌بنیاد و از رویکرد کلاسیک (گلنزر) استفاده شده است. داده‌های کیفی پس از گردآوری از طریق مطالعه اسناد و منابع مکتوب و اجرای مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته به روش کدگذاری تجزیه و تحلیل شد. در بخش اول پس از بررسی و تحلیل آثار و منابع مکتوب، تعریف جامعی برای سواد صلح ارائه شد. بر این اساس، سواد صلح عبارت است از روش جدیدی در برقراری و گسترش صلح که بر اهمیت نیازهای غیرجسمانی بشر تأکید می‌کند. سواد صلح یک رویکرد راهبردی به‌منظور ایجاد صلح پایدار آموزش می‌دهد و بر ادغام رفاه و بهزیستی شخصی، اجتماعی و سیاسی متمرکز شده است. سواد صلح برای معلمان و دانش‌آموزان زمینه لازم را فراهم می‌کند تا با درک راهبرد، مهارت‌ها و ظرفیت‌های موردنیاز برای یادگیری و کار برای از میان بردن بی‌عدالتی ساختاری اقدام کنند (چپل، ۲۰۱۶). علاوه بر آن، سواد صلح از طریق پیش‌بینی آثار مخرب فناوری‌های نوظهور از قبیل فضای مجازی و هوش مصنوعی، چهارچوبی را برای درک نیازهای روان‌شناختی این فناوری‌ها فراهم می‌کند تا بتوان با مسئولیت‌پذیری بیشتری این فناوری‌ها را طراحی کرد و به کار گرفت (بنیاد صلح عصر هسته‌ای، ۲۰۱۹).

در بخش دوم پژوهش و در روش نظریه‌داده‌بنیاد و از نوع کلاسیک آن، داده‌ها در سه مرحله کدگذاری باز، نظری و انتخابی تحلیل شد. ظهور نظریه در پایان با روش داده‌بنیاد انجام می‌گیرد. در رویکرد کلاسیک این روش از نظریه از دل داده‌ها و معانی انتزاع شده این داده‌های کیفی حاصل می‌شود که در پژوهش حاضر این چنین تدوین شده است:

سواد صلح امروزه از مفاهیم مهم جامعه بشری به‌شمار می‌رود و این به علت شرایط و موقعیت جهانی است که نیازهای انسان را روزبه‌روز با تحولات اساسی روبه‌رو کرده است. بر این اساس مهم‌ترین مؤلفه‌های سواد صلح عبارت‌اند از نیازهای جدید، شناسایی ظرفیت‌ها و مهارت‌های اساسی صلح، درک دقیق معنای انسانیت، درک دقیق شرایط اجتماعی، معلمان دارای سواد صلح، عناصر سه‌گانه سطوح فردی، اجتماعی و جهانی و هنر زیستن. در کل سواد صلح را می‌توان دیدگاه جدیدی به نیازهای اساسی انسان معرفی کرد. در سواد صلح علاوه بر توجه به نیازهای جسمانی، نیازهای روانی و معنوی انسان هم توجه می‌شود. سواد صلح به نیازهایی از قبیل معنا، هدف، تعلق، جهان‌بینی، وجدان، تخیل، امید و چند مورد دیگر تأکید می‌کند که تأمین این نیازها به برآورده شدن نیازهای جسمانی انسان کمک می‌کند. سواد صلح عبارت است از روش جدیدی در برقراری و گسترش صلح که بر اهمیت نیازهای غیرجسمانی بشر از قبیل تعلق، هدف و خودارزشی

تأکید دارد و این نیازها را بر اساس چهارچوب خاصی سازماندهی می‌کند. این نوع سواد صلح را هم مجموعه‌ای از مهارت‌ها در نظر می‌گیرد که ما با استفاده از آن‌ها این نیازهای غیرجسمانی را به روش‌های سالم برآورده کنیم. همچنین صلح را ظرفیت‌هایی در نظر می‌گیرد که باید برای تحقق این مهارت‌ها گسترش یابد. بر این اساس اگر سواد صلح به‌درستی درک و اجرا شود، به پیشرفت تمامی اهداف توسعه پایدار جهانی کمک می‌کند (بنیاد صلح عصر هسته‌ای، ۲۰۱۹).

نیازهای دیگری در این حوزه‌اند که اهمیت ویژه‌ای دارند. یکی از این نیازها پرورش روابط با دیگران است که تأثیر زیادی در سایر ویژگی‌های انسان دارد. انسان‌ها اشتیاق زیادی برای پروراندن روابط با دیگران دارند. پرورش روابط با دیگران شامل احترام، گوش‌دادن و همدلی با دیگران است. اساس پرورش روابط ایجاد اعتماد است. همه انسان‌ها تمایل دارند با افرادی که به آن‌ها اعتماد دارند، ارتباط برقرار کنند. علاوه بر آن، همه انسان‌ها نیاز به بیان و ابراز احساسات خود دارند. بیان نیازی اساسی برای انسان‌هاست. ما می‌توانیم خود را با استفاده از زبان، گریه، خنده، چهره، موسیقی، هنر، آیین، خالکوبی، نحوه لباس پوشیدن، رسانه‌های اجتماعی و حتی رفتارهای خشونت‌آمیز معرفی کنیم. در صورتی که این نیاز مورد توجه قرار نگیرد و تأمین نشود و آسیب‌ها در مسیر تحقق آن قرار گیرد، رفتار خصمانه جایگزین آن می‌شود و خشونت رواج پیدا می‌کند. علاوه بر آن، از مؤلفه‌های دیگر سواد صلح شناسایی ظرفیت‌ها و مهارت‌های اساسی انسان است که برای زندگی در عصر امروزی ضروری است. مهارت‌هایی از قبیل زبان، استدلال و نظم در سواد صلح باید توجه شود تا با گسترش آن‌ها سایر ظرفیت‌های بشری رشد کند. مؤلفه دیگر سواد صلح درک واقعی معنای انسان بودن است. به عبارتی فرد باید معنا و راه و روش انسان بودن را یاد بگیرد و در زندگی خود عملی کند. پی‌بردن به معنای واقعی انسانیت نیازمند توجه به شرایط اجتماعی است، لذا از مؤلفه‌های دیگر سواد صلح درک صحیح شرایط اجتماعی و اقدام به‌منظور بهبود این شرایط است. درک دقیق بی‌عدالتی ساختاری، کمک به بهزیستی شخصی، اجتماعی و سیاسی، درک انواع فقر در جامعه، کمک به رفع آسیب‌های اجتماعی را می‌توان از عوامل مهم در شناخت و درک شرایط اجتماعی به‌عنوان مؤلفه‌های دیگر سواد صلح نام برد. از طرف دیگر یادگیری نیز از عوامل تأثیرگذار در سواد صلح است، لذا معلم که عنصر محوری و مرکزی فرایند یادگیری است از دیگر مؤلفه‌های سواد صلح به‌شمار می‌رود که باید شایستگی‌های ویژه‌ای داشته باشد که مهم‌ترین آن داشتن روابط سازنده، پی‌بردن به باورهای انسانی و دارا بودن تفکر انتقادی و سایر ویژگی‌های شخصیتی است. بالاخره توجه به مهارت‌های زیستی در دوره امروزی از مؤلفه‌های اصلی سواد صلح است. به عبارتی به هنر چگونه زیستن در سواد صلح توجه می‌شود و فرد مهارت‌های لازم

را برای زندگی شخصی و اجتماعی کسب می‌کند. به‌طور کلی زندگی کردن سخت‌ترین نوع هنر است و بیشتر ما نحوهٔ صحیح زندگی کردن را آموزش ندیده‌ایم. بسیاری از کودکان در دوران کودکی مهارت‌های اساسی زندگی را که بخشی از هنر زیستن است یاد نمی‌گیرند. برخی از کودکان این مهارت‌ها را از والدین خود یاد می‌گیرند، اما بسیاری از والدین خودشان این مهارت‌ها را قبلاً کسب نکرده‌اند و از آن اطلاعی ندارند، در نتیجه کودکان به‌جای مهارت‌های اساسی، عادات مضر را از والدین خود می‌آموزند. از طرفی در رسانه‌ها بسیار کم نمونه‌هایی از عملکرد صحیح انسان‌ها و رفتارهای شایسته ارائه می‌شود. همهٔ ما موارد بسیار کمی را در تلویزیون می‌بینیم که با روش‌های مسالمت‌آمیز و عاشقانه مشکلات را حل می‌کنند. همهٔ ما هدف، معنا و خوشبختی را در جامعه می‌خواهیم، اما چیزی که روشن است تمام افراد جامعه با سالم‌ترین روش به این نوع مهارت‌های سواد دسترسی پیدا نمی‌کنند (چپل، ۲۰۱۷).

در مجموع می‌توان گفت که سواد صلح چهار چوبی عملی، واقع‌بینانه و در دسترس برای درک نیازهای اساسی انسان فراهم می‌کند. در سواد صلح مجموعه‌ای از مهارت‌ها دانسته می‌شود. مجموعه مهارت‌های سواد صلح به ما قدرت می‌دهد تا نیازهای روحی خود را به شیوه‌های سالم برآورده کنیم، فقر مادی و معنوی را کاهش دهیم، ریشهٔ مسائل و مشکلات اساسی در جامعه را بیابیم و برای حل آن راه‌حل ارائه دهیم و در نهایت صلح واقع‌بینانه را در زندگی شخصی، جامعه و جهان برقرار کنیم. با توجه به نتایج این پژوهش و برای گسترش سواد صلح در بین معلمان و مدارس، پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه می‌شود:

۱. پیشنهاد می‌شود کارگاه‌های آموزشی متناسب با سواد صلح و مؤلفه‌های آن پیش‌بینی و اجرا شود تا زمینه برای گسترش سواد صلح در میان معلمان فراهم شود.
۲. پیشنهاد می‌شود دانش‌آموزان از همان دورهٔ ابتدایی با برخی از مقدمات سواد صلح در قالب موضوعات درسی آشنا شوند تا زمینه برای یادگیری مؤلفه‌های سواد صلح در سطوح بالاتر فراهم شود.
۳. پیشنهاد می‌شود طراحان برنامه‌های درسی موضوع سواد صلح را در برنامه‌های گوناگون درسی به شکل تلفیقی در نظر بگیرند تا به همراه موضوعات دیگر آموزش داده شود.
۴. پیشنهاد می‌شود پژوهشگران با اجرای تحلیل محتوای کتاب‌های درسی و اسناد بالادستی میزان توجه به مؤلفه‌های سواد صلح را در دوره‌های گوناگون آموزشی بررسی کنند.

منابع REFERENCES

- انصاری، باقر. (۱۳۹۵). حق آموزش: حق کودک به آموزش در نظام بین‌المللی حقوق بشر. مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش.
- تیغ‌بخش، سمیرا، سعادت‌مند، زهره و کشتی آرای، نرگس. (۱۳۹۶). طراحی برنامه درسی مبتنی بر آموزش صلح در دوره ابتدایی، یک مطالعه کیفی. فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۳۲(۴)، ۲۳۹-۲۶۹.
- تیلمن، دایان، هسو، دایانا و دمدریوس، مارسیس. (۱۳۸۴). ارزش‌های زندگی (ترجمه ناصر یوسفی و شهره یوسفی). نشر افق. (اثر اصلی در سال ۲۰۰۲ چاپ شده است).
- ذکاوتی قراگزلو، علی. (۱۳۸۵). تأملاتی در نظریه‌پردازی برای احیای نقش تربیت. فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت، ۱(۱)، ۸۶-۹۸.
- فتیحی و اجارگاه، کوروش و اسلامی، معصومه. (۱۳۸۷). بررسی میزان توجه به «آموزش صلح» در برنامه درسی دوره ابتدایی از دیدگاه متخصصان تعلیم و تربیت، کارشناسان برنامه‌ریزی درسی و معلمان دوره ابتدایی شهر تهران. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۷(۷)، ۴۹-۷۶.
- فراستخواه، مقصود. (۱۳۹۵). روش تحقیق کیفی در علوم اجتماعی با تأکید بر نظریه بر پایه (گراندد ثوری). نشر آگاه.
- مرزوقی، رحمت‌اله، محمدی، مهدی، شمشیری، بابک و دادگر، همایون. (۱۳۹۶). تدوین برنامه درسی صلح در آموزش عالی: یک مطالعه کیفی. مجله راهبردهای آموزش (راهبردهای آموزش در علوم پزشکی)، ۱۰(۵)، ۳۹۶-۳۸۴.
- نصر، حسین. (۱۳۸۸). گلشن حقیقت (ترجمه انشاءالله رحمتی). سوفیا. (اثر اصلی در سال ۲۰۰۷ چاپ شده است).
- نورمحمدی، مرتضی. (۱۳۹۶). نقش آموزش و دانشگاه‌ها در صلح‌سازی و مدیریت منازعات منطقه‌ای: مطالعه موردی خاورمیانه، پژوهش‌های روابط بین‌الملل، ۲۳(۱)، ۱۸۱-۲۰۵.

- Chappell, P. K. (2018). A new peace paradigm: Our human needs and the tangles of trauma. http://paulkchappell.com/wp-content/uploads/2018/10/PLweb_NewPeaceParadigmJun2018.pdf.
- Chappell, P. K. (2017). What is Peace Literacy? https://www.wagingpeace.org/wp-content/uploads/2017/04/peace_literacy_2017.pdf.
- Chappell, P. K. (2017). Soldiers Of Peace: How to Wield the Weapon of Nonviolence with Maximum Force. Prospecta Press Westport And New York.
- Grady, M. P. (2014). Qualitative and action research: A practitioner handbook. Phi Delta Kappa International.
- Kagan, R. (2019). The jungle grows back: America and our imperiled world. Vintage.
- Mishra, L. (2015). Implementing peace education in secondary schools of Odisha: Perception of stake holders. Sakarya University Journal of Education, 5(2), 47-54.
- Nuclear Age Peace Foundation. (2019). Implementing the 2030 Agenda through Peace Literacy. https://sdgs.un.org/sites/default/files/documents/238835_Nuclear_Age_Peace_Foundation.pdf.
- Matsuura, K. (2012). Foreword In: J. S. Page Peace Education: Exploring Ethical and Philosophical Foundations. Charlotte: Information Age Publishing. p.xix
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). Basics of qualitative research techniques. Sage.
- Snauwaert, D. T. (2020). The peace education imperative: a democratic rationale for peace education as a civic duty. Journal of Peace Education, 17(1), 48-60.
- Uko, E. S., Igbineweka, P. O., & Odigwe, F. N. (2015). Promoting Peace Education for Behaviourial Changes in Public Secondary Schools in Calabar Municipality Council Area, Cross River State, Nigeria. Journal of Education and Practice, 6(23), 144-149.
- Wilson, C., Grizzle, A., Tuazon, R., Akyempong, K. & Cheung, Ch. (2011). Media and information literacy curriculum for Teacher. Unesco. <http://unesco.Unesco.org/mages/0019/00192/192971e.pdf>.

پی‌نوشت‌ها.

1. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)	6. Matsuura	12. Sharyn Clough
2. Snauwaert	7. Chappell	13. Uco
3. Tilmam	8. Mishra	14. Strauss & Corbin
4. Kagan	9. Global Sustainable Development Goal (SDGs)	15. Grady
5. Wilson	10. Nuclear Age Peace Foundation	16. belonging, purpose and self-worth
	11. West Point	

Identifying the components of peace literacy of the junior high school teachers

- Zohre Tahmāsbi, PhD Candidate in Educational Sciences, Islāmīc Āzād University (Central Tehran Branch), Tehran, Iran¹
- Kourosh Fathi Vājārgāh (PhD), Shahid Beheshti University, Tehran, Iran²
- Bāgher Ansāri (PhD), Shahid Beheshti University, Tehran, Iran³
- Asadollāh Abbāsi (PhD), Islāmīc Āzād University (South Tehran Branch), Tehran, Iran⁴

Abstract

The aim of this research was to identify the components of peace literacy of the junior high school teachers. The research approach was qualitative; and the descriptive-analytical as well as grounded theory methods were chosen to answer the research questions. Data collection tools included document, written sources and semi-structured interviews. The research participants were university professors, activists in the area of peace education, as well as the junior high school teachers in Tehran. The researcher achieved the theoretical saturation through conducting 15 interviews. Qualitative data analysis was done based on the classic version of the grounded theory using three stages of coding including open, axial or theoretical as well as selective coding. After analyzing the data, 97 open codes and 28 axial codes were identified which were classified into 7 general categories. According to the results of this research, the most important components of peace literacy include: New needs, identification of basic peace capacities and skills, accurate understanding of the meaning of humanity, accurate understanding of social conditions, characteristics of teachers with peace literacy, triple elements of individual, social, and global levels and the art of living. Accordingly, peace literacy is a new way of creating and developing peace that emphasizes the non-physical needs.

Keywords

Peace Literacy, Junior High School Teachers, Grounded Theory

E-mail: 1. Tahmasbi1390@gmail.com
4. info@dr-abbasi.com

2. kouroshfathi2@gmail.com (Corresponding Author)

3. b_ansari@sbu.ac.ir